

L'art i la construcció de pau. Terceres Jornades de Creativitat i Conflicte UAB

9 i 10 de Novembre del 2010

Aquest quadern ha estat realitzat per Alba Sanfeliu (albasanfeliu@gmail.com) amb la col·laboració especial de Carmeta Gassent, Lluís Vallvé, Alex Carrascosa, Mireia Riera, Àngel Laguna, Ramon Elias, Maria López, Anna Llucià, Eduard Arnalot, Carles Vidal, Eugènia Boada i Marta Mercadé.

Desembre 2010.

Fotografia de la portada: ONG Creart, 2009. Instal·lació, Un jardí per Hebron.

Disseny de la portada: Lucas Wainer.

Índex:

Presentació de les jornades	4-6
Programa	7
Ponència inaugural a càrrec de Lluís Vallvé, “Educar a través de l’art”	8-10
Taula rodona 1: Art i construcció de pau: un apropament des de diferents disciplines a partir de la reflexió i debat entre els talleristes convidats.....	11-13
Taula rodona 2: Creativitat en contextos de violència, amb Carlos Martín Beristain	14-15
Teatre Fòrum: “Una pedra a la sabata” a càrrec de la companyia teatral Impacta Teatre.....	16-18
Tallers	19-31
- Artivisme, desocupació de les esferes de violència Àlex Carrascosa.	20-23
- Fem música amb instruments amb material reciclat, amb Àngel Laguna i Ramon Elias.....	24-25
- Resolució de conflictes a través del teatre de titelles amb Maria López i Anna Llucià.....	26-27
- Abordatge positiu dels conflictes i jocs cooperatius, amb Mireia Riera	28-29
- Clown amb Eduard Arnalot.	30-31

Presentació de les jornades:

“Educar la creativitat, serà una qüestió d’actitud, de crear un clima propici a acceptar noves idees, de crear l’hàbit de buscar alternatives als problemes, d’encomanar la voluntat de millorar, d’ensenyar a descobrir els múltiples punts de vista que tenen totes les coses, d’ajudar a adquirir l’autoestima suficient i deixar l’espai necessari perquè aflorin sensacions, sentiments i preocupacions, tant individuals com col·lectives”.

Lluís Vallvé. *“Ha de ploure cap amunt. Reflexions d’un mestre de plàstica”.*

Les **Terceres Jornades de Creativitat i conflicte** de la UAB s’han seguit celebrant en el curs 2010 per tal de reforçar el compromís amb el què es van crear, de mostrar l’art com un procés creatiu vinculat a la construcció de pau, a més d’analitzar el paper de la creativitat en la transformació no violenta de conflictes, tant des d’un nivell teòric com pràctic.

Sovint el conflicte s’entén com alguna cosa negativa i que és millor evitar, però des de l’Escola de Cultura de Pau entenem que els conflictes són inherents a les relacions humanes, ja que en el sí d’aquestes pot succeir que discrepem en els interessos o necessitats entre uns i altres. El conflicte és un procés que té el seu origen en necessitats insatisfetes, apareixent el problema, la disputa entre les parts, arribant, potser, a la crisi... Per molt que intentem ignorar-los, els conflictes segueixen amb la seva pròpia dinàmica.

Així, és important aprendre a transformar aquests de la millor manera possible, considerant de vital importància que ens poden oferir noves oportunitats per treballar amb la situació i potser, sortir-ne reforçats i arribar a una situació més bona que l’anterior, des de la base de la cooperació, la solidaritat i l’enriquiment mutu. El conflicte pot ser considerat una plataforma de transformació social i una oportunitat per aprendre.

Amb tot aquest procés és fonamental el paper que hi poden tenir diferents disciplines artístiques i la utilització de la creativitat com a recurs i mitjà per a desenvolupar el potencial expressiu i imaginar altres possibles solucions o camins a explorar per transformar els conflictes de manera constructiva, des de la no violència i l’empatia. Les arts i la creativitat poden afavorir a la ‘Provenció’¹. La qüestió no és ‘prevenir’ els conflictes, sinó més aviat ‘proveir-los’ d’eines i elements necessaris per intervenir en el conflicte abans de que arribi la crisi.

D’aquesta manera les jornades estan ideades per crear un espai en el que el tema de la creativitat, de la imaginació i de la resolució de conflictes permetin introduir-se i poder fer una aproximació a tots aquests temes per tal de formar-se en la construcció d’una cultura de pau.

Aquestes jornades es van dirigir sobretot a l’alumnat universitari, tot i que també hi van haver-hi assistents fora d’aquest àmbit, comptant amb la participació de 130 persones als tallers, a més d’altres assistents en les taules rodones del matí.

Les jornades d’enguany van ser finançades per la Fundació Autònoma Solidària i l’Institut Català Internacional per la Pau.

¹ Terme utilitzat per J. Burton. Per facilitar a la provenció, cal explicar adequadament el conflicte, incloent la seva dimensió humana; és necessari un coneixement dels canvis estructurals necessaris per eliminar les seves causes; així com una promoció de condicions que creïn un clima adequat i afavoreixin unes relacions cooperatives que disminueixin el risc de nous esclats, aprenent a tractar i solucionar les contradiccions abans de que arribin en antagonismes. Per a més informació: *Educar en y para el conflicto*. Paco Cascón Soriano. <<http://escolapau.uab.cat/img/programas/educacion/publicacion005e.pdf>>

Estructura

Seguint amb la mateixa estructura que les edicions anteriors, a la celebració d'aquestes III Jornades de Creativitat i Conflicte, es va seguir apostant per combinar reflexions teòriques sobre el tema de la creativitat i el conflicte i del paper de l'art en la construcció de la pau en horari de matí, mitjançant la realització de diferents taules rodones. De totes maneres en aquest any es va prioritzar també fer real el tema de la 'creativitat' en les sessions del matí, de manera que en una de les taules rodones, amb la participació dels talleristes, es va incloure un 'tastet' del taller que realitzarien a la tarda per donar a conèixer als assistents, algunes de les activitats que durien a terme; també es va apostar pel gènere del documental en una taula rodona, que va permetre articular el discurs posterior a aquesta; així com en la realització d'un teatre fòrum sobre el tema de la creativitat, on el públic es va convertir, per uns moments, en protagonistes de la història representada per la companyia Impacta Teatre.

Durant la tarda es van dur a terme la realització de cinc tallers simultanis plantejats des de l'enfocament socioafectiu² sobre els següents temes: Artivisme, desocupació de les esferes de violència; Abordatge positiu dels conflictes i jocs cooperatius; Fem música amb instruments amb material reciclat; Resolució de conflictes a través del teatre de titelles i Clown.

Per concloure la jornada el primer dia es va dur a terme l'espectacle 'Danses per la Pau' a càrrec del grup **Bufanúvols**:

A l'espectacle **Danses per la pau** introduïm el tema de l'educació per la pau. Comencem amb un conte àrab que ens ensenya que hem d'oblidar el mal que ens puguin fer els altres i valorar totes les coses bones que rebem, i que no hem de tenir rancúnia en el nostre cor. Seguidament, presentem una flauta que ve d'un camp de refugiats afganesos al Pakistan, i a continuació comença la festa. Ballem per construir la pau. Un poble que balla no es baralla. Danses de pobles que estan en guerra però que desitgen la pau. Danses d'Israel, dels Balcans, d'Uganda... Des de casa nostra també hem de construir la pau. Com a suport de l'espectacle hi ha editat el [CD *Danses per la pau*](#), enregistrat el 2002 i que conté un llibret amb les explicacions de com ballar les danses. [<http://www.bufanuvols.net/>](http://www.bufanuvols.net/)

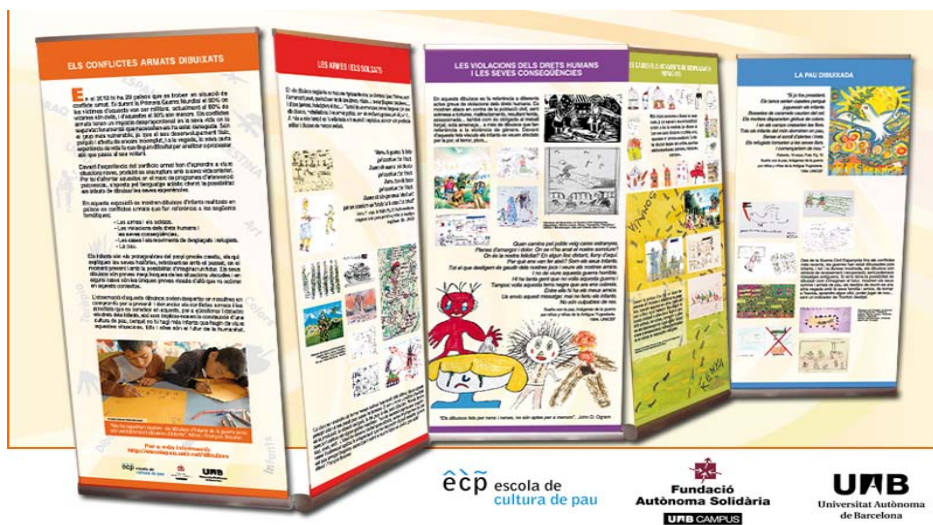

En el segon dia el grup **Planeta Impro** ([<http://www.planetaimpro.com/>](http://www.planetaimpro.com/)) va tancar les jornades amb un espectacle d'improvisació titulat **Conflictes i solucions improvisades** en el que van donar l'oportunitat als assistents de participar en la creació del què passava a l'escenari, a més a més d'incloure grans dosis de sentit de l'humor i de riure compartits pel públic.

² Des de l'educació per a la pau es considera l'enfocament socioafectiu com un enfocament que permet 'vivenciar en la pròpia pell' la situació que es vol treballar, per així tenir una experiència en primera persona que ens faci entendre i sentir el què estem treballant, motivant a investigar-ho i, en definitiva, desenvolupar una actitud empàtica que ens porti a canviar els nostres valors i forma de comportar-nos, que ens porti a un compromís personal transformador. Per a més informació: *Educación en y para el conflicto*. Paco Cascón Soriano. <http://escolapau.uab.cat/img/programas/educacion/publicacion005e.pdf>

A més a més, a la sala en la que es van dur a terme les jornades, es van mostrar dues exposicions:

- **Els conflictes armats, la pau dibuixada.** L'exposició, organitzada per l'Escola de Cultura de Pau amb el suport de la Fundació Autònoma Solidària, està formada per cinc plafons mòbils en els que s'hi ha imprès dibuixos d'infants realitzats en contextos de conflictes armats. Es mostren dibuixos sobre les seves experiències viscudes, en els que hi representen armes i soldats, dibuixos sobre les violacions dels drets humans i les seves conseqüències, dibuixos sobre cases i els moviments de desplaçats i refugiats, així com dibuixos sobre la pau. Mitjançant aquesta es vol donar visibilitat a històries d'infants viscudes, mostrant el paper de l'art i de les intervencions artístiques en contextos de violència així com en el procés de recuperació personal i social una vegada acabat el conflicte armat. Per a més informació: <http://escolapau.uab.cat/dibuixos/>

- Per una altra banda es va exhibir una exposició de l'ONG Creart anomenada **Petites Mirades. L'art com a eina en els processos de pau**, sobre el context de violència i vulneració dels drets humans que pateixen els infants palestins a través d'una sèrie de fotografies i obres plàstiques. L'exposició és una petita mostra dels resultats dels tallers organitzats per Creart a escoles palestines, i en centres per infants amb discapacitats a on s'utilitza l'art com a via d'escapament i d'expressió de les inquietuds, les sensacions, i les vivències de la vida quotidiana d'una infància marcada per la violència. Per a més informació: <http://www.creart.org.es>

PETITES MIRADES
L'art com a eina en els processos de pau

Fotografia de Carme Esteve / Creart*
Escola d'Al-Amal, Media Luna Roja de Khan Yunis,
Palestina 2005

* ONGD que fomenta l'educació dels infants a través de l'art.

Programa de les jornades

Horari	9 de novembre	10 de novembre
9:45 - 10	Presentació de les jornades.	
10 -11,30	Ponència inaugural: Educar a través de l'art, a càrrec de Lluís Vallvé.	TAULA 2: Creativitat en contextos de violència, amb la participació de Carlos Martin Beristain.
11,30 -12	<i>Descans</i>	<i>Descans</i>
12 -13,30	TAULA RODONA 1: Art i construcció de pau: un apropament des de diferents disciplines a partir de la reflexió i debat entre els talleristes convidats.	TEATRE-FORUM- Una pedra a la sabata, a càrrec de la companyia <i>Impacta Teatre</i> .
13,30 – 15'30	<i>Dinar</i>	<i>Dinar</i>
15'30 – 18'30 (amb un descans)	TALLERS Artivisme, acció pacifista a través de l'art. Àlex Carrascosa. Abordatge positiu dels conflictes i jocs cooperatius. Mireia Riera Fem música amb instruments amb material reciclat. Àngel Laguna i Ramon Elias. Resolució de conflictes a través del teatre de titelles. Maria López i Anna Lluçà. Clown. Eduard Arnalot.	TALLERS Artivisme, acció pacifista a través de l'art. Àlex Carrascosa. Abordatge positiu dels conflictes i jocs cooperatius. Mireia Riera Fem música amb instruments amb material reciclat. Àngel Laguna i Ramon Elias. Resolució de conflictes a través del teatre de titelles. Maria López i Anna Lluçà. Clown. Eduard Arnalot.
19'00-20'00	TANCAMENT DEL DIA Espectacle: Danses per la pau a càrrec del grup Bufanúvols	TANCAMENT DE LES JORNADES Espectacle: Conflictes i solucions improvisades, a càrrec de Planeta Impro

Ponència inaugural a càrrec de Lluís Vallvé: “Educar a través de l’art”

En Lluís Vallvé és mestre d’educació visual i plàstica durant trenta dos anys, que ha compaginat docència i formació. Fa vint anys que treballa a la xarxa municipal d’escoles de Barcelona i els darrers divuit, ho ha fet a l’Escola Municipal Arc Iris.

La passió per la pedagogia de l’art l’empeny a formar-se i a investigar participant en jornades, congressos i grups de treball. Ha aprofitat les ocasions de viatjar per conèixer altres realitats escolars tan diferents com poden ser les escoles de Finlàndia, Alemanya, Itàlia o les de Senegal.

Els mitjans de comunicació és un altre camp de la seva actuació. Ja fa anys que investiga els avantatges del treball dels audiovisuals a l’escola. Darrerament ha impulsat les emissions escolars des de *Ràdio Arc Iris* mantenint la seva programació setmanal per internet durant els darrers quatre anys. El coneixement de les arts plàstiques i dels audiovisuals li ha permès emprendre treballs interdisciplinaris i col·laborar amb els seus alumnes en l’elaboració de cinc capítols per al programa *Una mà de contes* de TV3.

És autor del llibre ‘Ha de ploure cap amunt. Reflexions d’un mestre de plàstica’ (editat per l’Associació de Mestres Rosa Sensat, Premi Pedagogia 2008), en el que aprofundeix en la importància que tenen tots els llenguatges per expressar-nos i comunicar-nos, però també per poder construir coneixement, i en el que defensa una educació equilibrada que desenvolupi totes les intel·ligències i que permeti canalitzar més fàcilment la sensibilitat.

Actualment està impulsant programes d’educació artística, recerca i educació pel desenvolupament des de l’Àrea d’Innovació del Consorci d’Educació de Barcelona

Ponència:

Lluís Vallvé va iniciar el seu discurs en un primer bloc inicial al voltant del tema de l’Art en la seva evolució en l’educació, posant èmfasi en les relacions que s’esdevenen entre la creativitat i el conflicte. Segons la seva opinió, els conflictes s’han de concebre com una oportunitat i com un element de creixement, ja que tot canvi o innovació provoca conflictes, i si aquests són abordats des de la creativitat, són una font de coneixement. La rapidesa, la incertesa, el canvi constant de la societat a més, genera inestabilitat personal que sovint impedeixen ser conscients de qui som, de pensar en què és el què volem...

Va destinar uns minuts en comentar també la història de la complexitat (elèctrica, química, biològica i social), partint de la teoria del *Big bang* per acabar parlant de la complexitat existent a les aules en l’actual societat, on l’educació pot ser un element clau per la complexitat social. Ara bé, aquesta ‘complexitat’ cal entendre-la com una gran riquesa, sovint s’acostuma a confondre ‘complexa’ amb ‘complicat’, considerant que cal acostumar-nos a viure en aquesta complexitat, i on la convivència serà més senzilla. Segons ell el model educatiu actual necessita ser reinventat, creant persones creatives i crítiques que puguin fer front a la situació en la que vivim.

Els éssers humans ens caracteritzem per l’apropiació dels llenguatges, d’eines (tot i que també ho han fet els animals; per exemple l’au Kiwi de Nova Zelanda posen objectes decoratius en el llit nupcial; o bé els pops acostumen a utilitzar cocos per camuflar-se...) i també de les eines de comunicació, com els diferents llenguatges, ordinadors...

Tot seguit va passar a analitzar un segon bloc centrat en la creativitat i el patrimoni. Segons ell, és inimaginable una cultura sense art, sense dansa, sense música... L’art i la creativitat neixen de les possibilitats, posant èmfasi en el temps condicional (*I si...*) que ens obra la porta a la llibertat, i en el moment en què prenem consciència, ens obra les portes també a la

creació. L'art no només ofereix un llenguatge comunicatiu, sinó que també construeix significats permetent donar a conèixer el patrimoni cultural. Com més llenguatges tinguem, més podrem afinar el pensament, i més capacitat complexa tindrem. L'art és una de les conquestes de l'ésser humà, que permet connectar la sensibilitat de l'artista, del moment, de la persona que l'ha fet, permetent-nos repensar el món. L'art és transformador, global, compartit, tenint una dimensió estètica i a la vegada una connexió amb un mateix. L'ésser humà té la funció reproductora i de transmissió de sabers. Una societat quedaria encallada si no es busquessin altres maneres de fer i d'avançar. De totes maneres, considerant aquest binomi entre patrimoni i creativitat, cal destacar que per la part de Patrimoni, centrat a les escoles i en els currículums escolars, s'acostumen a treballar només els continguts, amb poc anàlisi i capacitat de crítica i reflexió. En canvi, des de l'àmbit de la Creativitat, acostuma a passar tot el contrari: innovació, crítica, però sense continguts, sense conceptes... el concepte hi és present però alhora de traduir-se al paper, no apareix enlloc. Cal fer una combinació entre el patrimoni i noves maneres de fer, com la innovació, sobre com un es sent... creativitat.

Tot seguit va introduir el tema de la fantasia com una altra part principal entre aquest binomi. Va destacar que, malauradament, sovint la fantasia es sol interpretar com una característica negativa: 'és un somiatruites... no toca de peus a terra... viu als núvols... té el síndrome de Peter Pan...'. El concepte sovint és interpretat com l'antítesi de la realitat, i es relaciona amb persones que no volen créixer. Ara bé, tal i com va argumentar, la fantasia és necessària per viure, ja que permet crear connexions insòlites de sentiments, vivències, ajudant-nos a reconstruir a partir d'elements reals. Segons ell, una persona que manqui de fantasia, no podrà ser solidari, en canvi a partir de la fantasia podem ser empàtics i solidaris, produint-se un enllaç emocional entre la fantasia (el què desitgem, somiem, pensem) i la realitat (el què és), amb capacitat transformadora. Ara bé, com s'ensenya a ser creatius? S'han de mirar les habilitats socials de les persones creatives i potenciar-les. Aquestes habilitats són (Basades en el llibre '*Enseña a tu hijo a ser creativo*' de Lee Hausner i Jeremy Schlosberg):

- Desig de millorar les coses. Són persones inconformistes, que lluiten pel canvi i no es queden resignades a allò que els hi ha tocat viure.
- Receptivitat. Els agrada conèixer el què hi ha a fora però també els agrada la introspecció d'un mateix. Estan oberts a idees noves. No tenen por als canvis, als conflictes.
- Capacitat de redefinir els problemes. Nova forma de mirar, s'allunya del problema i ho mira des de les diferents vessants/perspectives, de forma holística i global.
- Valentia d'actuar.

Ara bé, com es poden dur aquestes característiques a la pràctica? D'aquesta manera va passar a descriure diferents situacions viscudes i exemples pràctics en la seva experiència com a professor, sobre com crear el clima adequat perquè es potenciï la creativitat, fent que els infants s'arrisquessin i proposessin. Un cas va ser arrel d'una baralla entre dues nenes on la classe d'aquestes es va dividir en dues meitats, una a favor d'una de les nenes, i l'altra a favor de l'altra. Per tal de reflexionar sobre la situació, en Lluís va fer la proposta de que els infants dibuixessin intentant expressar els sentiments contraris amb els que s'identificaven, mitjançant una forma, un color, una imatge... per tal de treballar sobre la situació de la baralla.

Un dels altres exemples es va centrar en els WC de l'Escola on treballava, que depenent de l'alumnat i el curs, aquests eren compartits o bé diferenciats (nens/nenes). Cada promoció estudiantil va poder viure la seva experiència, sense que el professorat es posicionés sobre el què era millor o pitjor, ni generalitzant el comportament dels alumnes.

També va centrar l'atenció en la realització d'un exercici que va fer amb els seus alumnes barrejant diferents materials per veure què passaria (oli, crema solar, aigua i aiguarràs barrejats amb bocins de fang sec), donant joc a la creació, a l'experimentació...

A part d'aquests exemples, va centrar el seu discurs en dues paraules claus per a ell que caracteritzen l'educació artística: **I si...** darrera d'aquestes dues paraules es poden amagar característiques com afavorir a la transformació de les persones; posar en comú multitud d'agents; produir resultats; avaluar-los; sobre la importància de que els projectes siguin sostinguts (transformadors) i sostenibles (econòmicament)...

Per a més informació:

"Ha de ploure cap amunt, reflexions d'un mestre de plàstica". Lluís Vallvé Corderó. Premi Rosa Sensat de Pedagogia 2008. Associació de Mestres Rosa Sensat, 2009.

Taula rodona 1: Art i construcció de pau: un apropament des de diferents disciplines a partir de la reflexió i debat entre els talleristes convidats.

Ponents:

Alex Carrascosa (<alexkarraskosa@gmail.com>) és activista –artista plàstic, investigador militant i *performer*. Col·labora amb el Centro de Investigación para la Paz Gernika Gogoratuz i ha estat comissari del I, III i IV Encuentro Internacional de Arte y Paz de Gernika. Cofundador del col·lectiu activista Artamugarriak i *co(i)nspirador* de la iniciativa *BatzART!*, ha publicat el llibre *Dia-Tekhnē. Diálogo a través del Arte* (Bilbao, Bakeaz/Gernika Gogoratuz, 2010, 284 pp.) assaig sobre artivisme i metodologia dels seus diferents tallers al llarg d'Europa i Amèrica Llatina.

Mireia Riera (<mireiarierasant@gmail.com>) és llicenciada en educació social i és membre del Grup d'Educació per la Pau de l'Escola de Cultura de Pau de la UAB. Ha cursat el curs d'Educació per la Pau i en el conflicte amb Paco Cascón i porta anys formant-se en el joc i jocs cooperatius. És membre d'Artijoc, cooperativa especialitzada en el joc i joc cooperatiu que compta amb El Gronxador, una botiga i espai per a tallers per famílies i un centre de recursos, amb jocs d'arreu del món i jocs cooperatius. Artijoc fa 10 anys que funciona fent-se càrrec de diferents projectes educatius tant a escoles com a instituts.

Àngel Laguna (<son_angel9@hotmail.com>) és músic i tallerista d'instruments amb materials reciclats. Ha realitzat tallers a l'escola per professors de l'Anoia; al conservatori de música d'Igualada; Escola de música de Sant Martí de Tous; al grup de convidats dins d'un projecte solidari amb El Salvador... Forma part del grup de música *Trilla* seleccionat per Radio3 com a representants a la U.E. Component del grup de música antiga *Codex* i del grup *Fraggle Folk*. Especialitzat en aeròfons tradicionals. Actualment també es dedica a la construcció d'instruments al taller del luthier **Ramon Elias** (<ramon@instruments.cat>) (qui l'acompanyarà en el taller pràctic de la tarda).

Maria López (<marialopezrojo@hotmail.com>) és Titellaire, educadora i amb formació dins l'àmbit audiovisual. La seva experiència en el món laboral ha estat amb discapacitats físics i mentals, treball amb dones pakistaneses al barri del Raval de Barcelona, educadora de carrer amb el projecte educatiu "Futbol al carrer" al barri de Sant Roc de Badalona, tallerista del projecte "La Trastereria" per a l'entitat barrial La Formiga de Sant Roc (Badalona), membre de l'associació cultural Casa-Taller de Marionetas de Pepe Otal.

Anna Lluçà (<vagallum@yahoo.es>) ha cursat estudis de teatre (del 2002 al 2004 va ser professora de teatre a la presó 'Can Brians' al mòdul de Dones amb cooperació de l'Associació Dona i Presó), i és cofundadora de l'Associació Casa-Taller de Marionetas Pepe Otal. Ha viatjat a diferents llocs del món amb l'ONG 'So de Pau' treballant amb cooperació per al desenvolupament. Actualment està cursant estudis en Tècnic Superior d'Integració Social. És cofundadora de la companyia de teatre de titelles de guant "La Furgo", destinada a presentar espectacles gratuïtament a infants en risc d'exclusió social.

Eduard Arnalot (<ducluclown@hotmail.com>) és pallaso des de fa uns quinze anys. Al llarg d'aquest temps ha treballat en diferents companyies de teatre i circ (CusCus Clown, Discípulos de Morales, La Fura dels Baus,...). S'ha format en diferents escoles (el Timbal, Bont's International Clownschooll, Escola Per tothom,...) amb professors com Moshe Cohen, Johnny Melvine o David Gol, entre d'altres. Actualment dirigeix la seva pròpia companyia de teatre gestual, Dudu Clown, tasca que compagina amb cursos i tallers de clown i mim. Ha col·laborat amb diverses organitzacions com Pallassos sense Fronteres o Pallassos en Rebel·lia per a diferents projectes solidaris a nivell local i internacional (Nicaragua, Palestina,...).

Marta Mercadé, moderació.

Art i construcció de pau: un apropament des de diferents disciplines a partir de la reflexió i debat entre els talleristes convidats.

En aquesta taula rodona es va reflexionar al voltant del paper de l'art, des de diferents disciplines artístiques, en la construcció de la pau i en la transformació de conflictes posant èmfasi en el paper de l'art i de l'artista, en el procés creatiu, en els resultats obtinguts així com visualitzar diferents maneres per tal d'unir esforços en l'intent de transformar la societat mitjançant l'art i l'ús de la creativitat en la transformació de conflictes.

Aquesta primera taula rodona va servir per intentar definir què s'entén per 'art' des de la visió de les diferents disciplines representades a la taula. Es va destacar sobretot la importància de l'art com a mitjà d'expressió inherent en cada persona i que cal desenvolupar, tot i que això pot implicar algun risc. Cal prendre consciència de la necessitat de ser inconformista amb la societat, aprendre a mirar-la críticament, així com de la importància de lluitar pel què un vol. També es emfatitza en la voluntat de l'artista en transformar allò que veu i millorar-ho (com en són exemples els 'Círculos de Sillas para el Diálogo en Donostia-San Sebastián y Bilbao', impulsats per Alex Carrascosa). També es va destacar la importància de l'artista com a transmissor del saber i de la capacitat d'empoderar a la gent, compartint eines i experiències.

Els diferents ponents van destacar què significa i els aporta poder treballar per la pau mitjançant la música, el clown, les titelles, la plàstica i el joc cooperatiu. Des de les seves pròpies disciplines es va destacar, en el cas de la música, la importància dels concerts benèfics o realització de tallers d'elaboració d'instruments amb material reciclat posant èmfasi en l'educació ambiental; en el cas del clown, sobre la importància del riure, i del riure plegats, defensant que els éssers humans som éssers emocionals; en el cas de les titelles i de la plàstica, es va destacar el paper de l'art per identificar-nos amb els altres, permetent afavorir a la comunicació, activant les relacions i afectant als sentiments i emocions. Finalment, en el cas del joc cooperatiu, es va emfatitzar en el fet de compartir, d'estimular la imaginació, del foment de la creativitat, d'afavorir a la *provenció*, etc.

Sobre les dificultats o resistències que acostumen a trobar-se en el seu treball diari hi va haver-hi una posició comuna respecte al paper que ocupen les disciplines artístiques en el currículum escolar, a més de comentaris al voltant de l'infravaloració de l'art en general en la societat i de la necessitat de trencar amb aquests formalismes que imperen. De totes maneres cal sumar esforços i complicitats de diferents col·lectius per tal de transformar la situació, no únicament de l'àmbit artístic sinó també de l'educatiu, del social... Hi va haver qui va comentar la manca d'espais socials a on compartir el treball que estan fent, però per part d'algun ponent es va destacar precisament la importància que tenen les seves intervencions en el sí de la societat, dialogant amb ella i duent a terme activitats conjuntes per transformar-la.

Respecte a les sorpreses que s'han emportat amb el seu treball diari, en el cas de les Titellaires van comentar la importància de treballar amb joves que poques vegades se'ls hi ha demanat què volen fer o què volen crear. Amb les seves activitats, elles els hi permeten crear espais de llibertat creativa, fent que per uns moments els joves es sentin protagonistes del què estan fent i siguin valorats pel seu entorn.

Sobre la mateixa qüestió l'Àngel Laguna va comentar que sobretot els resultats dels tallers que dinamitza de construcció d'instruments amb materials reciclats, és la part més enriquidora de tot el procés. Els participants, sovint sense coneixements musicals, poden arribar a transmetre molt, deixant-se impregnar pel què fan i expressant amb els instruments que han creat, a més d'obrir-se i relacionar-se gràcies a la música.

L'Eduard Arnalot va destacar una experiència en la que va formar part, amb una expedició amb Pallassos Sense Fronteres, on en un poblet on la gent era molt tancada, la seva presència artística va servir per modificar i distensar la situació.

L'Àlex Carrascosa va destacar la importància de generar una dinàmica a través del grup. Fer tallers significa crear espais gratuïts per gaudir i no per consumir. Els espais participatius

segons ell, promouen sentiments i actituds 'adormides', que es poden 'despertar' en les persones.

Finalment la Mireia Riera va comentar que gaudeix quan veu que en el procés creatiu s'integren també familiars, on s'adonen que els jocs poden ser cosa d'adults també, no només dels infants, qui a la vegada estan contents de que els seus familiars comparteixin les seves dinàmiques.

Una de les altres preguntes adreçades als talleristes va ser sobre com crear xarxes d'iniciatives artístiques i de la necessitat d'unir esforços. Tal i com van comentar, cal seguir apostant per espais comuns com les Jornades en qüestió, a més de crear xarxes, xarxes mitjançant Internet, amb la necessitat d'arriscar, de no tenir por i de començar a fer propostes cap a aquesta direcció aconseguint sumar complicitats i motivacions.

Per finalitzar amb el debat teòric, es va demanar sobre les perspectives del paper de l'art en la societat actual i en el futur i l'Àlex Carrascosa va emfatitzar en la importància 'd'alimentar' i de compartir experiències no només amb la gent que es dedica a aquestes activitats. També es va respondre a algunes preguntes formulades pel públic sobre com treballar el tema de les 'pors', on els i les diferents talleristes aposten pel 'deixar fer' així com el saber aprofitar-se de les pors per enriquir-se del procés i del què això suposa.

Finalment, i ja per acabar, els diferents talleristes van compartir amb el públic una petita mostra d'alguna cosa que farien en el seu taller:

- La Maria López i l'Anna Llucià van fer una representació del seu treball amb la companyia de la Lola, una titella amb qui van compartir i improvisar una estona sobre les qüestions parlades.
- L'Àngel Laguna va mostrar i tocar els instruments que es realitzarien al taller: una Kalimba de serres; una pandereta reciclada i una flauta feta amb tubs de pvc.
- La Mireia Riera va mostrar un llapis col·lectiu que s'usa en jocs cooperatius per treballar temes com el poder.
- L'Eduard Arnalot va oferir una petita improvisació a partir d'objectes com ara una cinta mètrica, explorant diferents utilitats de l'objecte en sí.
- L'Àlex Carrascosa va compartir un seguit d'imatges sobre els tallers que realitza.

Taula rodona 2: Creativitat en contextos de violència.

Carlos Martín Beristain, és metge i doctor en psicologia social. Treballa des de fa 21 anys en varis països d'Amèrica Llatina, amb víctimes de la violència i organitzacions de drets humans. Ha estat assessor de varies Comissions de la Veritat de Guatemala, Perú, Paraguai i Equador. Ha exercit de pèrit per varis casos davant la Cort Interamericana. Autor, entre d'altres publicacions de: *Afirmación y Resistencia* (Virus), *Reconstruir el Tejido Social* (Icaria), *Las Palabras de la Selva* (Hegoa), *Diálogos sobre Reparación* (IIDH) i *Manual sobre Perspectiva Psicosocial en la Investigación de Derechos Humanos* (Hegoa).

Aquesta ponència va donar pas, en primer lloc, a la visualització del documental de mitja hora de durada titulat "**Trabajo para un futuro mejor: Talleres creativos con niños**"³. Aquest vídeo es centra en el cas de Guatemala, i de la importància de l'ús d'activitats artístiques i tècniques creatives en contextos afectats per la violència política, amb la voluntat de trencar el silenci, la prohibició de parlar dels fets viscuts en aquests contextos, i de la importància de trencar amb la tendència d'imposar l'oblit i reivindicar la memòria dels fets ocorreguts. El treball creatiu pot facilitar a l'expressió, re-connectant a les persones amb les emocions i necessitats latents i reals.

En el cas guatemalenc, país que va viure en situació de conflicte armat durant més de trenta anys, les relacions personals, familiars, amb els infants... van ser tacades per la desconfiança, la por, el tancament emocional... Mitjançant els tallers creatius es va facilitar a la creació d'espais de confiança i d'expressió d'idees, de conflictes, d'emocions, de sentiments... afavorint a la comunicació i expressió dels fets viscuts i la reconstrucció psico-social així com crear un espai, a partir de les intervencions artístiques, de confiança, per tal de poder expressar lliurement (sobretot els infants, que en el cas Guatemalenc molts no tenen oportunitat de viure la infantesa) sobre el què pensen, senten o sobre els conflictes que tenen.

Tot i que aquest vídeo es centrés en el cas concret de Guatemala, es va destacar la importància d'adaptar les tècniques creatives als diferents contextos i tradicions dels escenaris en els que les intervencions es duen a terme.

En aquest documental es van mostrar tallers de formació amb promotors de salut mental mitjançant l'ús del joc i tècniques creatives per tal de que posteriorment ells i elles puguin fer les activitats amb els seus grups d'infants. La característica bàsica d'aquests tallers es centra en el caràcter vivencial de totes les activitats, per tal d'experimentar les propostes a títol individual i de grup. Es van mostrar tècniques enfocades en afavorir la comunicació dels infants, així com de la necessitat i importància de saber llegir l'expressió dels infants i buscar la manera perquè puguin re-connectar amb el seu interior davant de certes experiències viscudes.

L'èmfasi de la formació en les diferents tècniques creatives i artística es va centrar en tres eixos de treball (tot i que algunes dinàmiques compaginaven els tres eixos):

- Cos: expressió corporal, ball, música i joc dramàtic, a més de la importància dels jocs d'escalfament i distensió que permeten crear un clima de confiança.
- Expressió plàstica: dibuix i collage. En el cas del collage es van ensenyar diferents activitats al respecte utilitzant materials directament de la naturalesa sense la necessitat de tenir recursos econòmics per realitzar la tècnica. També es va mostrar una altra dinàmica on es va utilitzar paper de diari que primer calia destruir i trencar a bocins, per després crear algun objecte i posteriorment fer-ne una disfressa, a més

³ Un vídeo de Patricia Goudvis. Consultora: M. Brinton Lykes. El projecte de psicologia tradicional aplicada de l'Associació de Serveis Comunitaris de Salut de Guatemala es va encarregar de dur-lo a terme. Els tallers creatius són una coordinació entre: l'Associació de Serveis Comunitaris de Salut de Guatemala; el Moviment Solidari de Salut Mental d'Argentina; The Mental Health Sub-committee of the Boston Committee for Health Rights in Central America, USA. Per a més informació del projecte dirigir-se a ASECSA, Km. 56 ½ Carretera Panamericana, Chimaltenango.

de teatralitzar la situació on cada persona es presentava als altres segons les disfresses i rols creats entre els participants.

- Paraula: joc, invenció d'històries, idees...

Tan bon punt es va acabar el documental, es va obrir el torn de preguntes i de paraula per part dels assistents i ponent. Carlos Martín Beristain va sintetitzar en contingut del documental posant èmfasi en els següents aspectes:

- L'impacte de la guerra o conflictes armats en la població civil.
- Necessitat de crear espais de relació per facilitar l'expressió.
- Ús de tècniques creatives en la recuperació psicosocial.
- Perspectiva comunitària.

El ponent va destacar la importància de treballar amb els infants però també amb els adults. Segons ell la població més difícil de tractar, en contextos de violència política, acostumen a ser els joves (immersos en problemes de drogues, d'alcohol i amb altes taxes de suïcidi). És important treballar amb el tema dels valors, tema sovint complicat segons les cultures i contextos en els que es duen a terme els projectes.

Mitjançant el seu treball, amb la intenció de potenciar l'autonomia, la seguretat, la restauració dels llaços o vincles trencats, sovint li ha suposat dificultats amb el poder imperant (en casos de conflicte armat per exemple amb Grups Armats o Guerrilles), ja que precisament aquests actors intenten aconseguir tot el contrari. De totes maneres va reivindicar la importància de realitzar tallers artístics durant els conflictes armats ja que tot i la dificultat del context en sí, no es pot deixar el treball pel post-conflicte. En aquests contextos la gent viu les experiències en directe. La por serà un element central del treball, i que no es pot ignorar.

A més a més, va destacar que s'ha d'anar molt en compte amb el fet d'empoderar a la societat civil mitjançant tècniques creatives o programes de formació (per exemple mitjançant l'ús del psicodrama) si després no es pot donar continuïtat o crear ponts per vehicular les seves demandes. A la vegada és molt important dur a terme tancaments positius dels tallers i de les activitats, tancant les ferides que es poden haver obert, sense forçar els processos. Sobre aquest cas va compartir dues experiències viscudes a el Chico (Procés de recuperació de la memòria històrica) i a Rabinal (Primera exhumació d'un cementiri clandestí), Guatemala.

Teatre Fòrum: “Una pedra a la sabata”, Impacta Teatre.

El Teatre Fòrum, tal i com es pot llegir a la web de la companyia **Impacta Teatre**⁴,

“És una tècnica del Teatre de l'Oprimit que, mitjançant tots els recursos que ofereix l'art dramàtic, provoca en l'espectador un efecte d'empatia i reflexió vers el conflicte plantejat a l'escenari. Aquest gènere teatral convida als espectadors a intervenir i a participar fins i tot substituint als propis actors en la resolució del conflicte. Pujant a l'escenari el públic es posa en el lloc del protagonista sota la direcció del nostre moderador de la sessió, anomenat “joker”.

Per a les III Jornades de Creativitat i Conflicte es va fer un encàrrec d'una obra que versés sobre el tema de la creativitat. D'aquesta manera la companyia va crear l'espectacle: **Una pedra a la sabata**, una obra que va durar uns quinze minuts que va reflectir el conflicte sobre el qual es faria el fòrum posterior. L'argument de l'obra va ser el següent:

“A veure Alba, vols tornar de la lluna, si us plau!” li va dir la mestra quan tenia 5 anys “Sempre t'haig de repetir les coses, no les pots fer a la primera com la resta dels teus companys i companyes?” va insistir el seu professor de socials quan en tenia 12. “En aquest món no hi ha temps per perdre i no et podem esperar” va insistir el seu cap quan era a punt de fer els 24. “No seré capaç, no ho aconseguiré, jo també vull ser normal” es repeteix l'Alba sovint.

Un dia li van diagnosticar dislèxia i un trastorn per dèficit d'atenció.

L'Alba és creativa i des de ben petita ha desenvolupat la seva imaginació. Una capacitat innata per veure el món des d'un altra prisma i inventar un univers paral·lel. Però, en una societat al servei de la productivitat, ha entès que aquest no és un valor afegit i assumeix que les persones com ella sovint es converteixen en una pedra a la sabata”.

L'obra, representada per Gus Bas, la Sílvia de Toro, l'Ana Caubet, l'Anna Segalàs i el Carles Vidal va servir per fer reflexionar als participants de les jornades i de forma activa, sobre el conflicte plantejat a la sessió, convidant als assistents a buscar noves alternatives per transformar la realitat plantejada a l'obra convertint-se en espect-actors.

Una vegada representada l'obra es va demanar als assistents que posessin un títol al tema que s'havia representat a l'obra ('El dia a dia de molts de nosaltres; enfonsament constant; matar la creativitat...'), portant a una reflexió posterior de qüestionament sobre el què li ha passat a la protagonista de l'obra al llarg de la seva vida (que si és una somiatruïtes; que de ben petita han posat límits a la seva creativitat; que quan és gran li exigeixen el què de petita li han negat; la pèrdua de confiança en ella mateixa; la manca dels mecanismes necessaris per fer el què ella vol...).

Una vegada descrita la següent situació, es va demanar als 'espect-actors' què creien que podria fer l'Alba, la protagonista, i arribat a aquest punt, es va donar la possibilitat d'utilitzar el teatre participatiu per tal de transformar la situació partint de diferents moments de l'obra teatral. A més a més, en aquest moment es va treballar també mitjançant la tècnica del teatre-imatge (una altra tècnica del teatre de l'oprimit que consisteix en construir amb els nostres cossos quadres estàtics de situacions, conceptes i emocions, afavorint al llenguatge visual).

⁴ <<http://impactateatre.org/teatre/>> . Per contactar amb la companyia: <impactateatre@gmail.com>

Algunes de les opinions dels assistents sobre l'obra van ser:

"(...) M'atreveixo a dir que va ser una de les millors obres de teatre que vist mai. I per què? Primerament pel tema. Crec que és un tema que com a futura mestra i, segurament mare, m'interessa perquè, malauradament, és vigent i n'està ple el món de casos com el de l'Alba. A més, crec que tant en el paper de mare i com en el de mestra hi puc incidir a la meua manera. Si mai em trobo amb una alumne o amb una filla com l'Alba, intentaré ajudar-la el màxim possible dins el marc de societat que ens ha tocat viure. En segon terme per la metodologia seguida. El fet que cadascú pogués dir la seva, i no només això, sinó exemplificar-ho, participar i capgirar la història tal i com se la imaginava va fer de l'obra una història molt més propera, que et podies fer teva i viure-la molt més intensament. A més, això permetia al públic obrir el camp de visió i no només quedar-se amb un punt de vista, i pensar possibles solucions i mirades diferents que ens enriqueixen a tots. Per altre banda, el fet que els personatges gairebé no es canviessin de roba, utilitzessin objectes senzills i caps de cartró i representessin l'obra al mateix nivell on estàvem nosaltres ens va fer veure que el teatre com una acció senzilla, i simple. Ens van demostrar que no calen gran recursos ni grans luxes per fer viure als espectadors una bona obra de teatre. Ja per acabar m'agradaria donar un altre punt de vista que crec que no es va tenir en compte. És el paper del mestre. El paper que adopta el mestre a l'obra és el d'un mestre autoritari, tradicional, distant i unidireccional. El paper del mestre que jo tinc al cap és totalment diferent. Crec que no tots els mestres són així i que precisament el paper que adopta el mestre és decisiu. Crec que el mestre ha de ser una persona humana, senzilla, propera, comprensiva i comunicativa. El mestre no ha de ridiculitzar a cap alumne. El mestre ha de fer ús del diàleg, ha de valorar els esforços dels seus alumnes i ha de recórrer a l'empatia en casos difícils com el de l'Alba. Si el mestre de l'Alba hagués estat així, probablement ella s'hagués sentit valorada, hagués pogut buscar alternatives, documentar-se, formar-se i veure que les seves habilitats i competències també poden ser reconegudes per la societat. L'Alba, segurament, hagués pogut prendre un altre camí".

Zaira Genevat Parellada

"(...) L'obra transmetia que hi ha diversitat de persones i que possiblement moltes d'aquestes tenen una manera de fer les coses més artística, que en moltes ocasions està mal vista per la nostra societat pel fet de no seguir uns patrons marcats del què s'ha fet fins a l'ara, al llarg del temps. L'obra clarament deixava entreveure que si no deixem als més petits potenciar la seva creativitat i familiaritzar-se amb aquesta, amb el temps es poden arribar a patir conseqüències negatives per no haver sabut desenvolupar-la, no saber ser espontani, resoldre problemes immediats, fer les coses d'una manera no estereotipada i poder crear altres maneres de fer. Això pot arribar fins i tot al punt, com es veia en l'obra, de sentir-se frustrat amb un mateix si més endavant arriba una situació on se't demana allò que tota la vida se t'ha estat limitant. I aquesta situació, encara que l'evitem, tard o d'hora arribarà, perquè la vida precisament avança gràcies a aquelles persones que són capaces de veure més enllà, que poden crear, poden imaginar, poden inventar altres mètodes, altres tècniques, altres formes, altres projectes,... I si la vida evoluciona i es desenvolupa pels més creatius, perquè no crear infants creatius per poder resoldre aquests conflictes?"

Marta Prieto Palomar

"Personalment, el fet de participar activament en el Teatre Fòrum que es va fer el segon dia em va permetre actuar en el conflicte que es plantejava i això va fer que pogués vivenciar la ràbia des d'una perspectiva que per mi era desconeguda. Vaig descobrir la potencialitat de la ràbia en situacions de repressió i opressió, perquè vaig poder viure de primera mà la força que generava al personatge oprimint el fet d'expressar aquesta emoció".

Helena Ardèvol Verdiell

“(la protagonista) tenía serios problemas en el desempeño de sus roles y actividades. (...) tenía problemas en el colegio (ya sea por no entregar tareas como por llegar tarde a clase), (...) en casa (de incomprensión por parte de su madre respecto al orden y respecto a sus intereses) y tenía problemas de socialización (sus compañeros de clase pasaban de ella), los cuales la llevaron a que tuviera más adelante, en su vida adulta, problemas en el trabajo. Una vez representada toda la obra, se le preguntaba al público (es decir a nosotros los asistentes a las jornadas) cual era el problema de la chica y en qué momento o escena lo veíamos reflejado. También se nos pedía que nos pusiéramos en el lugar de la chica y tratáramos de cambiar la situación. Hubo varias ideas y sugerencias, pero al parecer ninguna era realmente efectiva. Así que lo que se hizo fue que simbolizáramos los problemas y las fortalezas de Alba, con el fin de contraponerlas. De esta manera no sólo visualizábamos las cosas negativas del personaje que tanto salían a relucir en la obra, sino también apreciábamos las cosas positivas y las grandes fortalezas que podían llegar a ser en un caso dado. Por todo ello, considero que este ejercicio sirve muy bien como herramienta para actuar en ciertos casos de conflicto y violencia, ya que nos da la posibilidad de que las personas con las que estemos trabajando visualicen desde fuera una problemática (que podría ser propia o no) y encuentren las posibles soluciones para ella. Soluciones que por supuesto podrían ser extrapolables a sus propias necesidades”.

Silvia Mejía Assmus

TALLERS:

Els tallers que es van dur a terme a les III Jornades de Creativitat i conflicte van ser els següents:

- **Taller d'Artivisme, desocupació de l'esfera de violències**, a càrrec d'Àlex Carrascosa.
- **Taller, Fem música amb instruments amb material reciclat**, a càrrec d'Àngel Laguna i Ramon Elias.
- **Taller de Resolució de conflictes a través del teatre de titelles**, amb Maria López i Anna Llucià.
- **Taller d'Abordatge positiu dels conflictes i jocs cooperatius**, impartit per Mireia Riera
- **Taller de Clown**, a càrrec d'Eduard Arnalot.

TALLER DE ARTIVISMO: DESOCUPACIÓN DE LA ESFERA DE VIOLENCIAS

DESOCUPACIÓN DE LA ESFERA DE VIOLENCIAS (Alex Carrascosa⁵, 2010)

VARIABLE II DE DIA-TEKHNĒ (DIÁLOGO A TRAVÉS DEL ARTE):

BATZART o ASAMBLEA CREATIVA

NIVEL 1: LABORATORIO-TALLER, Representación 3D de los conflictos.

Las y los actores habilitan e ilustran *story-boards* de episodios de violencias cotidianas (estructurales o directas) que terminan como empiezan. Juntando los extremos construyen aros que interrelacionados, componen una esfera. Después se trata de encontrar las salidas a los cruces de historias, abrir los aros en espirales, continuar las espiras en relatos transformativos y así “desocupar la esfera”, en alusión formal a la serie escultórica de Jorge Oteiza.

1ª JORNADA (día 9/11/2010)			
01	ORGANIZACIÓN DEL ESPACIO	<p>El laboratorio-taller de artivismo <i>Desocupación de la Esfera de Violencias</i> es uno de los formatos de Asamblea CreActiva, segunda variable de la metodología Dia-Tekhnē – Diálogo a través del Arte. En la Asamblea CreActiva un compendio de realidad en conflicto se sitúa en mitad del espacio y l*s actor*s transformador*s nos situamos alrededor. Dado que el laboratorio-taller se inscribe en espacios prefigurados, en este caso una de los talleres de la Facultad de Ciencias de la Educación de la UAB, el primer paso consiste en alterar la distribución del mobiliario propiciando que el lugar sea lo más asambleario posible.</p>	
02	RONDA DE PRESENTACIÓN Y CONFIGURACIÓN DE LOS GRUPOS	<p>Como las mesas longitudinales de trabajo condicionan la distribución de la sala, formamos con ellas una plaza cuadrangular abierta, situamos en su lado interior las sillas y dispusimos en el medio, sobre el suelo, todos los materiales –papeles, tarros de tintas <i>Ecoline</i>, cajas de ceras <i>Manley</i>, pinceles, alambre de tendadero, cinta– y herramientas de trabajo –metro, reglas, cúteres, tijeras...–. Una vez sentadas todas las actoras y actores hacemos una ronda de presentación. Observando la pluralidad de nuestras áreas de trabajo –grupos de Ciencias Políticas, Historia del Arte, Educación Social y Filosofía y representantes de áreas creativas y sociales– nos repartimos en seis grupos heterogéneos que aglutinan campos de estudio o trabajo y puntos de vista diferentes.</p>	

⁵ **Alex Carrascosa** (<alexkarraskosa@gmail.com>) és activista –artista plàstic, investigador militant i performer-. Col·labora amb el Centre de Investigació para la Paz Gernika Gogoratuz i ha estat comissari del I, III i IV Encuentro Internacional de Arte y Paz de Gernika. Cofundador del col·lectiu activista Artamugarriak i *co(i)nspirador* de la iniciativa *BatzART!*, ha publicat el llibre *Dia-Tekhnē. Diálogo a través del Arte* (Bilbao, Bakeaz/Gernika Gogoratuz, 2010, 284 pp.) assaig sobre artivisme i metodologia dels seus diferents tallers al llarg d'Europa i Amèrica Llatina.

03	LABORATORIO-TALLER I (Plástica: Pintura): Habilitación e ilustración de Story-Boards.	Damos comienzo al laboratorio-taller artista. Cada grupo corta a pliegos de papel <i>Basik</i> de 70x100 cm franjas de 25 cm uniéndolas de cuatro en cuatro (2,80 m) y rematándolas con una solapa de 20 cm. En las tiras de 3 m de longitud actoras y actores ilustran story-boards de episodios de violencias cotidianas (culturales, estructurales o directas) que terminan igual que empiezan.	
04	LABORATORIO-TALLER II: Muestra de las historias (y ronda de cierre).	La ilustración de los <i>story-boards</i> llena el tiempo de la primera jornada y cerramos con una ronda de cierre alrededor de los dibujos. Dejamos la explicación de las historias para el arranque de la jornada siguiente y en la ronda de cierre expresamos nuestro sentimiento o sensación personal al término de la primera sesión: satisfacción de trabajar en equipo, de que los equipos fueran interdisciplinarios, de escuchar ideas diferentes, de conocernos, de trascender y complementar el trabajo individual y el lenguaje verbal mediante procesos colectivos y plásticos, de experimentar, de que tod*s participáramos, de haber logrado consensos. Son también comunes a varias personas las sensaciones de libertad, de relajo debido a las técnicas utilizadas y sobre todo, de removimiento y fluencia de ideas.	
2ª JORNADA (día 10/11/2010)			
05	LABORATORIO-TALLER III: Relato grupal de las historias.	Volvemos a sentarnos en torno a los <i>story-boards</i> y después de una breve introducción cada grupo muestra y relata secuencialmente su respectiva historia al resto de la asamblea. Las historias versaron sobre los siguientes temas: - Situaciones de violencia que nos rodean (violencia de género; dificultad de encontrar un trabajo; vigilancia policial durante la visita Papal en Barcelona; indigencia en las ciudades y negocios capitalistas...) - Violencia en el seno de una familia (mujer trabajando en casa, el padre descansando en el sofá, el hijo juega solo... el hijo crece, se enamora y sigue reproduciendo los patrones en los que ha crecido y ha sido socializado. - Situaciones que deben afrontar personas inmigradas en los países que llegan. - Violencias que suceden entre las distintas etapas de la vida de una persona: infancia, adolescencia, madurez y vejez. - Violencia y estereotipo que sufren las mujeres a lo largo de su socialización.	

06	<p>LABORATORIO-TALLER IV (Plástica: Escultura): Construcción del armazón y cierre de los aros.</p>	<p>Por grupos cortamos tiras de 3 m de alambre de tendedero, dos por cada <i>story-board</i> que, mediante cinta de embalar transparente, sujetamos en la parte posterior del papel. El doble armazón de alambre da consistencia al papel, de modo que podemos moldearlo hasta darle la forma de un círculo. Finalmente se ensambla la estructura pegando la solapa adicional en el envés del extremo opuesto y fin y principio del papel y la historia se unen.</p>	
07	<p>LABORATORIO-TALLER V (Plástica: Escultura y Performance): Composición de las esferas.</p>	<p>Hay seis aros, uno por grupo e historia. Nos repartimos en dos grupos grandes. Cada grupo ensambla sus tres aros-historia, como meridianos, componiendo sendas esferas. Y seguido, buscan posibles intersecciones, puntos en común entre las historias. Actoras y actores analizan perimetralmente si existe una violencia cultural o estructural que articule los episodios, <i>story-boards</i> o círculos viciosos de violencias concretas.</p>	
08	<p>LABORATORIO-TALLER VI (Performance): Corte de los alambres.</p>	<p>Seguido, cada grupo explora los puntos débiles o líneas de quiebra que propicien que los respectivos relatos circulares se abran y desarrollen en historias evolutivas y transformadoras que trasciendan las reproducciones permanentes de la violencia. Encontrados dichos puntos actoras o actores cortan con unas tenazas los alambres, desalambran la estructura de violencia.</p>	
09	<p>LABORATORIO-TALLER VII (Plástica y Performance): Introducción de las secuencias de noviolencia y Desocupación de la esfera.</p>	<p>Allá donde las historias son susceptibles de ser transformadas se introduce la primera escena de un relato de noviolencia. En este laboratorio-taller concreto el primer grupo diseña una escena común a sus tres historias, un punto de inflexión a partir del cual dichas historias se desenvolverán de otra manera; mientras, el segundo grupo diseña una solución para cada <i>story-board</i>. La desocupación y multiespiral que cada grupo hace de su esfera son también muy distintas entre sí. Para el primer grupo la forma de la estructura se despliega al azar desde el punto de inflexión; el segundo grupo, en cambio, trenza las tres secuencias en sentido ascendente culminando en un prisma con las tres escenas de noviolencia.</p>	

10	CONCLUSIÓN Y RONDA DE CIERRE	<p>Concluimos con una ronda de cierre en la que las y los actores vierten reflexiones acordes a los cuatro principales objetivos de la metodología Dia-Tekhnē – Diálogo a través del Arte:</p> <p>1) Democratización del Arte: 1₁) Sorpresa por el resultado, por la relación con el arte: “no sabía nada de Arte y estoy sorprendida con el resultado”; “nos dicen que no somos artistas pero nadie puede negar que somos artistas”. 1₂) Sorpresa por las posibilidades de representación y el dinamismo que ofrecen materiales sencillos; con pocos elementos puede lograrse un trabajo sorprendente. 1₃) Mediante el Arte puede representarse el proceso de discusión; la representación media entre el conflicto y la solución. 1₄) Posibilidad de réplica: esta experiencia aporta herramientas reales (tanto en lo procedimental como en lo representacional) para trabajar con colectivos.</p> <p>2) Construcción de grupo: 2₁) Cooperación: interviniendo tod*s hemos creado una forma con sentido. 2₂) Empatía: la acción nos llevaba a colaborar con otros grupos. 2₃) Participación: uniendo todos los puntos de vista llegamos a un consenso; cada cual ha hecho su camino y hemos confluído. 2₄) Diversidad y enriquecimiento: interacción; aportación colectiva; diversidad de ideas en cooperación; de un planteamiento complejo hemos llegado a una solución sencilla y valiosa. 2₅) Duelo: pena porque el proceso de construir junt*s se termina y se evapora la experiencia [concreta]. ↓</p> <p>3) <i>Conjuro</i> de la realidad cotidiana: 3₁) Posibilidad de encontrar solución a problemas sociales que tod*s sufrimos. 3₂) Aunque las historias son negativas los trabajos tienen apariencia positiva. 3₃) El conflicto se ve más claro sobre el papel y la consecuente solución sobre el papel ayuda a ver mejor la solución sobre la realidad. Podemos relacionar aún más historias. 3₄) En el proceso de diálogo/dia-tekhne hacemos amig*s, construimos grupo; es en sí un espacio/proceso de paz; las cosas ya cambian a través de la construcción de estas obras.</p>
----	------------------------------	--

Bibliografía:

- CARRASCOSA, ALEX: *Dia-Tekhnē. Diálogo a través del Arte*, Bakeaz / Gernika Gogoratzuz, Bilbao, 2010, 284 pp., ISBN: 978-84-92804-03-0.
- CARRASCOSA, ALEX: *Dia-Tekhnē: Artearen bitartezko Elkarrizketa · Diálogo a través del Arte · Dialogue through Art · Dialogue a travers l'Art*, Gernikako Bakearen Museoa Fundazioa, Gernika-Lumo, 2010, 46 pp., ISBN: 978-84-936196-1-5.

TALLER: FEM MÚSICA AMB INSTRUMENTS DE MATERIALS RECICLATS

Resum i avaluació del taller: Àngel Laguna i Ramon Elias.

En aquest taller es van facilitar diferents propostes de creació d'instruments musicals, construïts amb material de rebuig (i altres) per tal de que els participants poguessin construir una pandereta feta amb pvc, una Kalimba de serres, i una flauta amb un tub de pvc.

Es va aprendre a preparar i manipular els materials i a confeccionar els instruments, a més de conèixer les eines i l'ús adequat d'elles per dur a terme l'activitat.

Objectius:

- Implicar-se en el procés d'aprenentatge, despertant la curiositat i el foment de la creativitat, la imaginació, l'originalitat, les habilitats manuals i l'interès.
- Explorar les possibilitats sonores dels materials de rebuig en la construcció d'instruments amb materials reciclats.
- Notar els efectes que produeix en nosaltres la música.
- Conèixer i valorar la importància del reciclatge i el medi ambient generant consciència preventiva.
- Proporcionar l'accés al món de la música a la gent sense recursos econòmics.
- Contribuir a reduir el nivell de contaminació i de residus urbans.

Estructura del taller:

Després de la presentació dels talleristes, l'Àngel Laguna⁶ i el Ramon Elias⁷ sobre sí mateixos i la seva feina, es van presentar els instruments que es construirien així com els materials necessaris.

El Primer pas va ser donar les pautes per a la neteja i preparació dels materials, així com una breu explicació de l'ús de les eines amb les que es treballaria.

Tot seguit es van crear dos grups distribuïts en l'espai i mentre un grup va començar a construir la Kalimba de serres, l'altra va construir la pandereta.

En tots dos casos les eines varen ser en molts moments les mateixes, de manera que els talleristes podien ajudar tant un grup com a l'altre i així poder estar pendents de tots els processos de construcció de manera constant.

En el moment d'ensenyar un pas nou de la construcció es demanava l'atenció per part de cinc o sis alumnes que més o menys treballaven al mateix ritme, i així, de mica en mica, es feien petits grups que avançaven al mateix temps.

Al finalitzar els instruments es van donar pautes per tocar-los.

Els primers que van acabar començaren a preparar el tub per l'endemà poder fer la flauta de pvc.

⁶ **Àngel Laguna** (<son_angel9@hotmail.com>) és músic i tallerista d'instruments amb materials reciclats. Ha realitzat tallers a l'escola per professors de l'Anoia; al conservatori de música d'Igualada; Escola de música de Sant Martí de Tous; al grup de convidats dins d'un projecte solidari amb El Salvador... Forma part del grup de música Trilla seleccionat per Radio3 com a representants a la U.E. Component del grup de música antiga *Codex* i del grup *Fraggle Folk*. Especialitzat en aeròfons tradicionals.

⁷ **Ramon Elias** (<ramon@instruments.cat>) és músic i Luthier titulat a l'Escola de Cremona, Itàlia. Professor de viola i director de l'orquestra de les colònies per a joves intèrprets d'Arsèguel de l'Escola Folk del Pirineu (des del 2007). Forma part de dues formacions musicals, el grup *La Lloca* i el *Trio Rem* i ha col·laborat amb personalitats de l'ambient de la música tradicional. És creador d'un model de viola de roda per a estudiants a un preu assequible en col·laboració amb Adrià Grandia.

Al dia següent, es va fer canvi dels dos grups (qui va fer la pandereta es posava a fer la Kalimba i a l'inversa). La major part dels alumnes ja coneixia l'ús de les eines i el treball va ser molt més dinàmic deixant temps per poder fer el tercer instrument (flauta).

Els últims moments del taller mentre els alumnes decoraven els instruments es va parlar de les possibilitats dels materials i com amb pocs recursos de seguida es pot fer música conjuntament.

Bibliografia recomanada:

La música i el medi ambient, Alba Sanfeliu, Escola de Cultura de Pau, Setembre 2010.

En aquest document es vol donar a conèixer quina ha estat la resposta musical davant dels canvis climàtics que estan succeint en el nostre planeta en els darrers anys. L'activisme musical de diferents cantants i grups s'ha destacat mitjançant la celebració de diferents actes, concerts, creació d'organitzacions, i l'edició de CD i DVD sobre el medi ambient. Aquest document inclou també una selecció de composicions i cançons relacionades amb el tema del medi ambient facilitant propostes didàctiques i també d'altres per construir instruments musicals amb materials reciclats.

Per a més informació:

<<http://escolapau.uab.cat/img/programas/musica/musicamediambient.pdf>>

TALLER DE RESOLUCIÓ DE CONFLICTES A TRAVÉS DEL TEATRE DE TITELLES

Resum i avaluació del taller: Maria López i Anna Llucià⁸.

En aquest taller mitjançant la construcció de personatges dramàtics, el joc i la improvisació davant de diverses situacions plantejades, es va treballar la resolució de conflictes a través dels titelles.

Tot i això, però, no sense primer fer una presentació del grup, i després uns exercicis d'escalfament de cos, veu, improvisacions teatrals i tècnica específica de manipulació dels titelles i dramatitzacions improvisades amb els titelles.

Després de la tècnica base de moviments, lateralitat, punts fixos, intencionalitat, introducció de la veu i la dramatització del personatge, per grups varem crear col·lectius específics que ens posicionaven en un context. I amb els personatges ja creats anteriorment, els grups estipulaven la relació entre personatges i els seus possibles conflictes. De manera íntima, en assaig, treballaven les situacions conflictives sempre a partir de la quotidianitat.

En el moment de la mostra, el conflicte queda exposat, o no, doncs pot ser una situació de risc de conflicte o, com pot ser el cas, que no arribi a passar mai si els protagonistes no el viuen com a tal.

Exercici molt important per a veure la eina d'observació que pot arribar a tenir el teatre de titelles a l'hora d'analitzar i localitzar *on* pot estar el conflicte, en *quin moment* passa o *pot arribar a passar*.

Després entre tots els membres del taller varem analitzar tots i cada un d'aquests aspectes. Moment important en quant a element educatiu i de veure quins poden ser els recursos més habituals, a l'hora de resoldre conflictes i com podem utilitzar recursos més creatius.

Objectius:

- Entendre que a partir del titella es pot exterioritzar el problema més fàcilment, ja que la perspectiva ajuda a veure solucions pràctiques i podem arribar a empatitzar amb les altres parts del conflicte d'una manera més natural, sense ser dins del mateix conflicte. Pensar maneres i solucions creatives per a resoldre situacions habituals en el nostre entorn o d'altres que no vivim directament que inclouen un conflicte de convivència.

- Aprendre a dirigir un taller de resolució de conflictes a partir del titelles que es pot aplicar a tots i cada un d'aquells col·lectius que estiguin necessitats d'ampliar recursos evitant la violència, o la passivitat o qualsevol altre mecanisme que faci augmentar el conflicte. Aplicant l'eina del joc i la imaginació com a element educatiu, i la improvisació com a pràctica real de la vivència del conflicte.

⁸ **Maria López** (<marialopezrojo@hotmail.com>) és Titellaire, educadora i amb formació dins l'àmbit audiovisual. La seva experiència en el món laboral ha estat amb discapacitats físics i mentals, treball amb dones pakistaneses al barri del Raval de Barcelona, educadora de carrer amb el projecte educatiu "Futbol al carrer" al barri de Sant Roc de Badalona, tallerista del projecte "La Trastereria" per a l'entitat barrial La Formiga de Sant Roc (Badalona), membre de l'associació cultural Casa-Taller de Marionetas de Pepe Otal.

Anna Llucià (<vagallum@yahoo.es>) ha cursat estudis de teatre (del 2002 al 2004 va ser professora de teatre a la presó 'Can Brians' al mòdul de Dones amb cooperació de l'Associació Dona i Presó), i és cofundadora de l'Associació Casa-Taller de Marionetas Pepe Otal. Ha viatjat a diferents llocs del món amb l'ONG 'So de Pau' treballant amb cooperació per al desenvolupament. Actualment està cursant estudis en Tècnic Superior d'Integració Social. És cofundadora de la companyia de teatre de titelles de quant "La Furgo", destinada a presentar espectacles gratuïtament a infants en risc d'exclusió social.

Estructura del taller:

A la primera sessió els participants pensaran el seu personatge dramàtic sobre un titella ja construït. Es tracta de donar forma i caràcter al personatge per a treure perfils clars i que arribin a interactuar entre ells/elles en la mediació de conflictes proposats.

Per a crear els personatges, primer s'ha de treballar la part tècnica de la manipulació, quin és el terra de cada titella, de quin espai escènic disposa a la taula-escenari, entendre la importància de la mirada dels titelles cap a objectes o accions, fraccionar les mateixes (això ajuda molt després a segmentar els conflictes i el seu desenvolupament), donar-li importància a les pauses, treballar la coordinació entre l'equip de manipuladores/s igual que la seva posició a l'hora de moure el ninot perquè tothom estigui còmode.

A la segona sessió treballarem, mitjançant exercicis teatrals amb les titelles, possibles maneres de buscar sortides a conflictes plantejats i també a d'altres que puguin néixer de la improvisació conjunta.

Podem integrar llavors la veu com a un altre element importantíssim per al titella. Un bon exercici és el Gramelot (llengua estranya d'un país irreal que es basa en una sonoritat concreta que escull cada parlant), es tracta de, en parelles, crear converses surrealistes a partir del gramelot inventat per cada persona. Va molt bé per a entendre la intencionalitat de la veu i el to com a eina expressiva.

Es reparteixen els titelles en 3 (o 4, segons la quantitat de titelles actius) marcs conflictuals. Nosaltres volíem tocar els microconflictes en aquesta ocasió i varem fer la divisió de: grup 1 – FAMÍLIA. Grup 2 – AULA. Grup 3 – ESCALA DE VEÏNS/ES, o CONFLICTE VEÏNAL.

Es tracta de que per grups decideixin quin personatge de cada marc volen tenir (per exemple, un titella del grup 1 serà un pare, un altre titella del grup 1 serà un avi i l'altre titella del grup 1 serà una filla) i ja després, el construeixin individualment per "titelles" (que són grupets de 3 manipuladors...).

Després de veure alguna presentació de personatges en solitari, és interessant plantejar improvisacions per grups conflictuals. O bé amb conflictes donats o bé deixant que cada marc conflictual pensi una situació que podrien escenificar els seus personatges i que comporti un conflicte (pot quedar resolt o no en l'escena). Així, podem després treballar des de fora del conflicte per a fer millor el seu desglossament i per a la seva resolució.

Bibliografia recomanada:

Per a realitzar aquest taller hem utilitzat diversos recursos com ara la documentació de la Organització "Titelles per a la pau" llibre "Cuaderno de viaje" de Jesús Atienza, un recull estremidor de les experiències viscudes en desenes de camps de refugiats de Croàcia i Tindouf (1993-1996).

Documentació que ens ha facilitat la Associació "Casa-Taller de Marionetas de Pepe Ota" de Barcelona. <<http://www.talldemarionetas.org/filipo2.swf>>

"Titeres en la escuela" Editorial: Colihue. Buenos Aires. (1996) de Hugo Villena.

<<http://www.titerenet.com/>>

ABORDATGE POSITIU DEL CONFLICTE I JOCS COOPERATIUS

Resum i avaluació del taller: Mireia Riera⁹.

Amb aquestes 2 sessions hem pogut conèixer jocs, jocs cooperatius i dinàmiques que fetes en els moments adequats i amb les reflexions oportunes, es converteixen en eines pràctiques per crear un clima físic i emocional de seguretat i confiança entre les persones, cultivant habilitats i actituds per aconseguir abordatge positiu dels conflictes.

Al llarg del taller hem anat relacionat els jocs cooperatius i les dinàmiques apreses amb l'educació per la Pau entesa des de la Província.

Objectius:

- L'abordatge positiu dels conflictes
- Descobrir, a través del joc, com es poden promoure unes relacions cooperatives que ens ajudin a gestionar els conflictes de manera conjunta.
- Conèixer jocs dinàmics i de taula que potencia aquests valors

Metodologia:

El taller ha tingut un enfocament socioafectiu: No només es treballa a nivell cognitiu sinó que també és a nivell vivencial i així poder avaluar en primera persona com ens hem sentit, per aprendre a definir els propis sentiments i escoltar els dels altres. Es tracta que experimentem aquells conceptes del que parlarem després i que es doni eines per poder-ho utilitzar en el nostre dia a dia.

Estructura del taller:

1ª sessió: 9/11/2010

La primera sessió ha estat de jocs i dinàmiques per la creació de grup i per aconseguir un bon clima de convivència, donant resposta a dues necessitats bàsiques: La sensació de pertinença al grup, des del respecte a la pròpia identitat.

Hem fet jocs de coneixença, confiança i Jocs per a treballar habilitats de resolució dialogada de conflictes (confiança, comunicació no verbal, empatia, escolta activa).

2ª sessió: 10/11/2010

La segona sessió s'ha destinat a fer jocs i dinàmiques enfocades a la creació d'una cultura *noviolenta* de relació entre nosaltres. Disposar d'un codi comú de comunicació noviolenta i cooperació. Saber comunicar-nos de manera efectiva, activa i empàtica.

Entendre que aconseguir allò que volem no vol dir necessàriament que l'altre no pugui aconseguir el que necessita. Aprendre a cedir en allò que no ens és essencial, sense renunciar, però, a allò fonamental. Aprendre a fer d'allò que semblaven objectius contraris, objectius comuns, i col·laborar per aconseguir-los

⁹ **Mireia Riera** (<mireiarierasant@gmail.com>) és llicenciada en educació social i és membre del Grup d'Educació per la Pau de l'Escola de Cultura de Pau de la UAB. Ha cursat el curs d'Educació per la Pau i en el conflicte amb Paco Cascón i porta anys formant-se en el joc i jocs cooperatius. És membre d'Artijoc, cooperativa especialitzada en el joc i joc cooperatiu que compta amb El Gronxador, una botiga i espai per a tallers per famílies i un centre de recursos, amb jocs d'arreu del món i jocs cooperatius. Artijoc fa 10 anys que funciona fent-se càrrec de diferents projectes educatius tant a escoles com a instituts.

Amb les dues sessions hem anat descobrint que amb el joc, juntament amb un procés educatiu organitzat, creem unes condicions que afavoreixen un clima acollidor i respectuós, i es poden treballar 4 vessants importantíssimes pel procés que planteja la provenció, totes elles ens permeten desenvolupar les nostres capacitats així com recuperar la confiança en un mateix i en el grup

- * Habilitats de comunicació, empatia i cooperació
- * Descobrir la pertinència i lloc al grup. Veure el valor que tinc al grup, em portarà a integrar-me bé. Cada u té un lloc en el grup, sense mi no seria el que és.
- * Afirmació d'un mateix. Prendre consciència de que el meu petit tresor és important.
- * Estimular la imaginació. Les possibilitats d'imaginació que té el grup és major que la suma de les nostres imaginacions individuals.

Bibliografia i webs d'interès:

GASCON, P., *La alternativa del juego, 1 y 2*. Seminario de Educación para la Paz. Los libros de la Catarata. Madrid, 2003 (8ª Ed.).

GASCON, P., *Educación en y para el conflicto*. Càtedra Unesco sobre pau i drets humans, Barcelona, 2002.

ORLICK, T., *Juegos y deportes cooperativos*, Editorial popular, Madrid, 1978

Teòrica:

Teoría de los juegos. Roger Callois. Ed Seix Barral. Barcelona.1958

Los juegos y los hombres Roger Callois Fondo de cultura económica 1986

Juego y Vida. Hilda Cañeque. Ed. El Ateneo. Buenos Aires. 1993.

Homo Ludens. Johan Huizinga. Ed Alianza. Madrid 1972.

El Juego y el Juguete. J Luis Díaz Vega. Ed Trillas. 1997.

La verdadera naturaleza del juego. Joseph Leif, Lucien Brunelle.Ed Kapelus.1978

El juego. Revista de Correo de la Unesco Mayo de 1991.

Expresión lúdico creativa. Raimundo Dinello. Ed Nordan. Uruguay. 1989

Acá está el ABEC de eso que llamamos Recreación. Enrique Pérez Olivera y otros. MEC, CNEF, ISEF. 1993.

El juego, didáctica y biología. Isabel Clermont de Cardozo, Eliza Rama de Hinze. Ed Comunidad del Sur

Deportes alternativos. Alberto Virosta. Ed Gymnos 1992.

Teòrica pràctica:

Juegos Cooperativos y Educación Física. Raúl Omeñaca Cilla y otro. Ed. Paydotribo. 1999.

Técnicas de recreación. J. C. Cutrera. Ed. Stadium, Argentina. 1981.

Manual de Juegos. Enrique Pérez Olivera. Uruguay. 1990.

1000 Ejercicios y Juegos de Tiempo Libre. Bans Fluri. Hispano Europea. España. 1992.

1000 Ejercicios y Juegos con Material Alternativo. C. Jordi Pinyol y otro. Ed. Paydotribo. España. 1992.

Juegos de Recreación (5 Tomos). Ethel Bauzer Madeiros. Argentina. 1961.

Manual de Juegos para Niños. L. Pérez Aguirre y otro. Ed. Bonum. Buenos Aires. 1984.

Que tal si Jugamos... otra vez. Guillermo Brown. Pub. Populares. Venezuela. 1990.

Juegos y Deportes Cooperativos. Terry Orlick. Ed. Popular. 1986.

Libres para Cooperar. Libres para Crear. Ed. Paydotribo. 1990.

Juegos Menores. Erika Döbler y Hugo Döbler Ed Stadium. 1981.

Técnicas Participativas para la Educación Popular. L. Vargas y otro. Ed. Humanitas. Argentina. 1984.

Adreces de botigues on es poden trobar aquest tipus de jocs:

Artijoc C / st Antoni 12, bx 08301 (Mataró) www.artijoc.com

// <http://elgronxadordartijoc.blogspot.com>

Homo ludicus. C/Barcelona, 92 (Granollers). www.homoludicus.org

Kometa www.kometak.com (Donostia)

Gigamesh Ronda Sant Pere 53 (Barcelona). www.gigamesh.com

TALLER DE CLOWN

Resum i avaluació del taller: Eduard Arnalot, Dudu¹⁰.

La finalitat d'aquest taller va ser la d'apropar als participants en el món del clown. A través de diferents jocs i improvisacions, es va anar 'despertant' el clown que cada un dels i les participants portava a dins. A través dels beneficis i millores que aporta el clown interiorment en cada un d'ells i elles i amb relació a la resta del grup, es va reflexionar sobre la utilització d'aquest com a un recurs vàlid davant d'una situació de conflicte.

Objectius generals:

Fer una introducció al món del clown per així dotar els participants de diferents eines per a resoldre conflictes, basades en principis intrínsecs al pallaso com la solidaritat, el respecte o la humilitat.

Objectius específics:

- Acceptar-se a un mateix.
- Augmentar l'autoestima.
- Recerca del sentit de l'humor
- Promoure la confiança en un mateix.
- Fomentar el treball en grup.

Estructura del taller:

1ª sessió: 9/11/2010 “ Un apropament al clown”

- Explicació general del clown. “El clown sempre viu en el present”.
- Presentació dels participants.
- Exercicis de desinhibició mitjançant diferents jocs per tal de fomentar un millor clima de treball.
- Dinàmiques grupals en relació a l'escolta i a la mirada del clown.
- Exercicis de confiança: amb la finalitat de que els participants puguin començar a improvisar amb més facilitat.
- Treball d'objectes: a través d'objectes quotidians, el clown juga fins a poder donar-els-hi altres funcions i possibilitats per tal de desenvolupar la imaginació dels participants.
- Explicació de la funció del nas del pallaso: “La màscara més petita del món”
- Improvisacions grupals: (en parelles, en grups de tres i de cinc)
- Comiat i exercicis de tancament.

¹⁰ **Eduard Arnalot** (<duduclown@hotmail.com>) és pallaso des de fa uns quinze anys. Al llarg d'aquest temps ha treballat en diferents companyies de teatre i circ (CusCus Clown, Discípulos de Morales, La Fura dels Baus,...). S'ha format en diferents escoles (el Timbal, Bont's International Clownschoool, Escola Per tothom,...) amb professors com Moshe Cohen, Johnny Melvine o David Gol, entre d'altres. Actualment dirigeix la seva pròpia companyia de teatre gestual, Dudu Clown, tasca que compagina amb cursos i tallers de clown i mim. Ha col·laborat amb diverses organitzacions com Pallassos sense Fronteres o Pallassos en Rebel·lia per a diferents projectes solidaris a nivell local i internacional (Nicaragua, Palestina,...).

2ª sessió: 10/11/2010- “ El clown davant dels conflictes”

- Exercicis de desinhibició.
- El joc del clown (mitjançant improvisacions)
- Comiat i exercicis de tancament.

- Visualització d'un documental: “Expedición de clowns (Bolaroja) en Belen (Perú).

- Avaluació i conclusions: per finalitzar ens varem reunir en cercle i es va convidar al grup a comentar breument les vivències experimentades i a reflexionar sobre les diferents possibilitats d'intervenció del clown davant d'un conflicte.

Bibliografia i webs d'interès:

<<http://www.clownplanet.com/home.htm>>

Aquesta és *La pàgina dels pallassos*, en la que es pot trobar tota la informació sobre el tema respecte a llibres, vídeos, webs d'interès com *Pallapupas* (pallassos d'hospital), *Pallassos Sense Fronteres*, i fins i tot cursos, tallers, espectacles, etc.

L@s Payas@s, article sobre el clown que reuneix l'opinió de Hacki Ginda, Rudi Galindo, Merche Ochoa, Avner the Eccentric, Julie Goell, Alain Vigneau, Maria Colomer, Jesús Jara i Lluna Albert. <<http://escolapau.uab.cat/img/programas/musica/07musica011e.pdf>>

Amor y Humor, la sonrisa ante la muerte. Maria Colomer, Presidenta de Pallassos Sense Fronteres:

<<http://escolapau.uab.cat/img/programas/musica/07musica012e.pdf>>

Clown y paz: Revuelta a la esencia de la vida. Camilo Rodríguez, 'Clownstructor' de pau.

<<http://escolapau.uab.cat/img/programas/musica/07musica015e.pdf>>

